

Ene-Margit Tiit 75

22. aprillil 2009 tähistas Tartu Ülikooli emeriitprofessor ENE-MARGIT TIIT oma 75. sünnipäeva.

Avaldame järgnevalt lühikokkuvõtte Ene-Margit Tiidu eluloost, mis avaldati aktis, millega talle anti 17.02.2005 Tartu linna kõrge tunnustus – *Tartu Täht*.

Ene-Margit Tiit sündis Tartus matemaatiku perekonnas – tema isa akadeemik ARNOLD HUMAL oli laia silmaringiga teadlane. E.-M. Tiit lõpetas Tartu Riikliku Ülikooli 1957 ja alustas samast aastast tööd õppejõuna Eesti Põllumajanduse Akadeemias. Alates aastast 1964 on tema elu ja töö seotud olnud Tartu Ülikooliga. Olulisim tulemus E.-M. Tiidu kui teadlase ja organisaatori tegevuses on olnud matemaatilise statistika suuna rajamine Tartu Ülikoolis. Ta on olnud tegev matemaatilise statistika kateedri ja matemaatilise statistika instituudi loomisel ja juhatamisel. Füüsika-matemaatikakandidaadi kraadi omandas 1963, matemaatilise statistika professori kutse sai 1992, emeriitprofessor aastast 1999. Helsingi Ülikooli audoktor (1995, esimene TÜ naisteadlane, kes on valitud välismaise ülikooli audoktoriks). Eesti Statistikaseltsi asutaja ja esimene president (1992), samast aastast Rahvusvahelise Statistika Instituudi (ISI) valitud liige. Oli TRÜ pereuuringurühma looja ja teaduslik juhendaja 1970–85. Uurimusi matemaatilise statistika, rakendusstatistika, demograafia, sotsioloogia ja antropomeetria

alalt. Mitmemõõtmelise statistika Tartu koolkonna rajajaid. Kirjutanud tõenäosusteooria- ja statistikaõpikuid ning publitsistikat.

Tartu Ülikooli raamatukogu korraldas 22.04–12.05.2009 Ene-Margit Tiidu juubelinäituse *Rahvusvaheline ja rahvuslik sillaehitaja matemaatik – statistik professor Ene-Margit Tiit*. Näitust tutvustavas reklaamis on öeldud järgmist.

Innovatsiooni võti on inimene, kes loob erinevate erialade tarkuste-oskuste kokkupõimimisel uut kvaliteeti. Tihti jääb see vaid soovunelmaks, sest harva kohtame inimesi, kes oma isiksuseomaduste ja teadmiste poolest sobivad sillaks erinevate inimeste arusaamade, mõttemudelite ja kultuuride vahele.

Väljapanek annab ülevaate juubilari väga viljakast ja mitmekülgsest loomingust. Eksponeeritakse väljaandeid, mis on pärit isiklikust ja teaduskonna kogudest.

Ene-Margit Tiit sündis 22. aprillil 1934 Tartus ajaloolase NOORA ja matemaatik ARNOLD HUMALA (TUDEBERGI) vaimurikkasse perre. Kodunt sai Ene-Margit kaasa sillaehitaja isiksuslikud väärtused. Ta arendas neid, õppides Tartu Riiklikus Ülikoolis ja hiljem teadlasena kolleegide loomingulises mõjuväljas töötades.

Ene-Margit Tiit on olnud sillaks, mis ühendab matemaatilist statistikat erinevate distsipliinidega meditsiinist rahvaluule ja rahvastikuteaduseni. Enega koos töötada on selge rõõm, sest ühistöös tekkinud sünergia on muutnud paljude teadlaste elu põnevamaks, andnud nende mõtetele uut sisu. Seda avastamisrõõmu on nüüdseks kogunud mitu uurijate põlvkonda, kes Ene abil matemaatilistes mudelites selge mõtlemise kunsti on omandanud.

Ta on olnud Tartu Ülikoolis lipukandjaks uue koolkonna – *matemaatilise statistika hõimu* – loomisel. Tema juhtmõte *hästi esitatud küsimus on pool vastust* ja sillaehitaja maailmanägemine on enam kui 40 aasta jooksul aidanud väga erinevate valdkondade teadlastel oma uurimistöid teaduslikult väärtuslikeks tulemusteks vormistada.

Juubilari innustusel ja kaasabil valminud tööd on muutunud uuteks praktilisteks teadmisteks, mis omakorda on paljude inimeste elukvaliteeti parandanud ning saanud meie kultuuri osaks.

Käesoleva aastaraamatu koostaja palus Ene-Margit Tiidul vas-

tata mõningatele küsimustele. Järgnevalt esitame vastused neile küsimustele.

Kuidas Teist sai matemaatik?

Asusin Tartu Ülikoolis matemaatikat õppima huvist selle aine vastu ilma igasuguste kõhklusteta aine valikul. Ei oska öelda, millal ja kuidas minust matemaatik sai – kui üldse on saanud.

Mida on meelde jäänud õppetöö korraldusest Tartu Ülikoolis Teie õpingute ajal?

Positiivne: matikute ühtekuuluvustunne, teaduslikud ja seltskondlikud ühisüritused (kus ka õppejõud osalesid) – ÜTÜ konverentsid, matemaatikaringi tegevus, osakonnaõhtud. Siis panime aluse ka vilistlaste kokkutuleku traditsioonile.

Negatiivne: loengud peahoone keldris, räämas õpperuumid, kohustuslikud punaste ainete seminarid.

Kuidas hindate matemaatikaga tegelemise võimalusi tänases Eestis võrreldes Teie õpiajaga?

Igal ajal on oma plussid ja miinused. Tänapäeval noortel on märksa rohkem võimalusi niihästi teaduslike kontaktide, tehniliste vahendite kui ka infoallikate osas. Ilmselt on aga tugevam (ülemaailmne) konkurents, rohkem on ahvatlusi ja alternatiivseid valikuid.

Olete Tartu Ülikoolis matemaatilist haridust andnud mitme põlvkonna matemaatikutele ja informaatikutele. Kuidas on aegade jooksul muutunud üliõpilaste matemaatilise ettevalmistuse tase?

Tänapäevased noored teavad vähem klassikalist koolimatemaatikat – ei tunne nii hästi kui varasemad põlvkonnad algebralisi teisendusi, trigonomeetriat, ei mõista kasutada arvutuslõkatit – kuid see ongi suurel määral minevik. Seevastu tunnevad nad end kodusena arvuti juures, oskavad leida vajalikke teadmisi. Mis puutub statistikasse, siis selle osas on teadmised ja huvi pigem suurenenud. Oluline on arvestada ka vastuvõetavate üliõpilaste arvukust: kui aastakümneid tagasi hakkas TÜs ja TLÜs matemaatikat õppima kokku alla 100 noore, siis praegu on erinevatesse kõrgkoolidesse matemaatikat ja

informaatikat õppima asuvate noorte hulk mitu korda suurem. Üsna loomulik on, et siis ka keskmine tase on kesisem.

Milliseid reegleid olete jälginud, et säilitada oma loomeenergiat?

Reegleid ei ole, looming on nauding.

Kuidas hindate matemaatiku elukutset? Millised on selle meeldivad ja ebameeldivad küljed?

Selle, nagu ka paljude teiste elukutsete meeldivus sõltub sellest, kui võrd see inimesele sobib. Minule sobib, erilisi ebameeldivusi ei oska nimetada.

Millega tegelete praegu?

Olen statistikaameti vanemmetoodik, kelle ülesandeks on ühtlasi juhatada 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse metoodika ettevalmistust, mis haarab ka paljude Eestis toimivate registrite metoodilist analüüsi. Praegu see amet sisaldab kahjuks palju lobitööd poliitikute juures tõestamaks loenduse vajalikkust ja registrite ebapiisavat taset.